

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 46 ԱՊՐԻԼ 1930

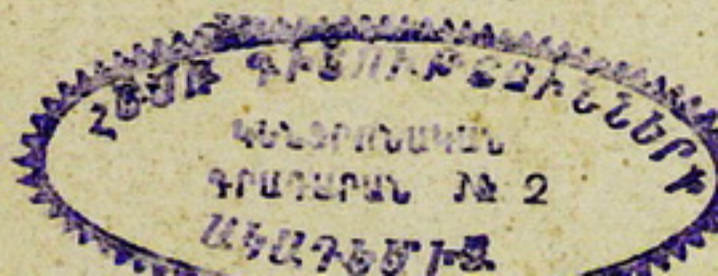
ՀԵՐԱԹԱՓՈԻԹԻՒՆ

Ահա հիւանդութիւն մը, որ շատերուն համար ծանր մտահոգութիւն մըն է: Քիչ չէ թիւը այն անձերուն, որոնք ամէն առաւօտ իրենց թափած մազերը կը համրեն: Կան որ պիտի նախընտրէին ակռայ մը կորսնցնել, քան մազ մը ... Զէ՞ որ արտաքինը, տեսանելին աւելի կարեւոր է, քան ներքինը, որ չի տեսնուիր ... Մարդկային է. անցնինք: Ինչո՞ւ կը թափին մազերը:

Պատճառները շատ են: Յիշենք տեղական, մորթային հիւանդութիւնները, որոնք տեղ տեղ լերկ սպիւններ կը թողուն, կամ ընդհանուր հիւանդութիւնները, սուր և տենդառիթ (օր. ժանտատենդ, կռիթ) կամ ոչ-տենդառիթ (օր. սիֆիլիս), որոնց հետեանքով մազերը, մասամբ կամ ամբողջութեամբ ժամանակակար կերպով կը թափին: Բայց ես նկատի ունիմ սովորական և շարունակական հերթափութիւնը, որ աստիճանաբար կը յանդի ճաղատութեան (calvitie), կարծէք առանց որոշ, շօշափելի պատճառի:

Եթէ 25-30 տարեկան այդ ճաղատին պատմութիւնը ծայրէն սկսինք, պիտի տեսնենք որ 10-15 տարեկանին գլուխը սկսած է թեփոտիլ: Զոր թեփ մը ամեն օր քիչ կամ շատ ճերմկցուցեր է օձիքը. մայրը համբերութեամբ յաճախ լուացեր է տղուն գլուխը և շարունակ խոզանակեր է այդ օձիքը, յուսալով որ օր մը մաքուր կը տեսնէ դայն: Եւ իրօք, ժամանակ մը վերջ, մօտ 15-18 տարեկանին ուրախութեամբ տեսեր է որ թեփը սկսեր է քիչնալ և օր մըն ալ անհետացեր է:

Բայց ահա նոր բան. 17-20 տարեկանին, արբունքի շրջանին, թեփին տեղ իւղն է որ սկսեր է աղտոտել երիտասարդին օձիքը, բար-

ձերը, սանտրը, գլխարկին եզերքը. իսկ մազերը, որոնք մինչ այդ քիչ-չատ չոր էին, դարձեր են փայլուն ու ողորկ. դէմքը՝ նմանապէս, գլխամորթէն ծորող ճարպին հետեանքով: Մինչ այս, մինչ այն մազերը սկսեր են թափիլ, նախ ցանցառ, հետզհետէ աւելի շատ, մասնաւորաբար քունքերուն և դազաթին վրայ, այնպէս որ 25-30 տարեկանին մազերու պսակ մը միայն մնացեր է գլխուն շուրջը և փոքրիկ խուրձ մը ճակատին մէջտեղը: Ի՞նչ անցաւ դարձաւ:

«Բուժանք»ի ընթերցողները ծանօթ են մազի կազմութեան. (տես «Մարդ մը շինենք», էջ 38, պատկեր՝ էջ 37, յաւելուած թիւ 40 «Բուժանք»ի): Հոն ուր կը բուսնի մազը, տեսակ մը խոռոչ է, որուն պտկաձև արմատը կը սնուցանէ զայն, իսկ փոքրիկ գեղձ մը շարունակ խոռոչին մէջ կը թափէ տեսակ մը ճարպ, որ կ'իւղոտէ մորթը և մազը: Մինչև արբունքի շրջանը, այդ ճարպածոր գեղձերը շատ քիչ ճարպ կ'արտադրեն և ընդհանրապէս մորթն ու մազերը չոր կը մնան: Օրին մէկը մասնաւոր մանրէ մը կը վարակէ այդ չոր մորթը, և անոր ազդեցութեան տակ, կը կարծուի, թեփ կը գոյանայ: Այդ թեփը որքան ատեն չոր մնայ, կը թափի: Երբ արբունքի շրջանը սկսի շրջան մը ուր մարմնին բոլոր գեղձերու գործունէութիւնը չափազանց կ'աւելնայ, ճարպածոր գեղձերն ալ առատ ճարպ կ'արտադրեն: Թեփերը այլևս չեն թափիր. կ'ուրախանաք: Մինչդեռ թեփերը միշտ հոն են, բայց ճարպոտած ըլլալով, կը փակին, կը կուտակուին և գլխու մորթին վրայ ճարպոտ խմորի նման խաւ մը կը կազմեն: Երբ գլուխը քերէք, խղունդներուն տակ կը հաւաքուի այդ աղտը:

Հետգտետէ, արբունքի շրջանին յառաջացման և առնականութեան զարգացման հետ, այդ աղտէն, իւղոտ թեփէն կը մնայ միայն իւղը, որ կը հոսի առատ և փայլուն ու անհաճոյ ջնարակով մը կը ծածկէ ո՛չ միայն հերամորթն ու մազերը, այլև դէմքին, կուրծքին և կոնակին միջին մասերը: Հերագուրկ այդ մասերուն վրայ ճարպածորումը կը խցէ գեղձերուն բերանը, որ մանրէի մը ազդեցութեան տակ կը բորբոքի և բշտիկներ կը կազմէ: Իսկ գլխուն վրայ, պատճառ կ'ըլլայ հերաթափութեան: Մազերը լաւ սնունդ չեն ստանար, կը նիհարնան, կը տկլորին (atrophie) և կ'իյնան. արմատները նոր ծիլեր կ'արձակեն, ճղճիմ ու նիհար, որոնք շուտով կը մեռնին, կը թափին, 25-30 տարեկանին որոշ տեղեր մերկացնելով գլխուն մորթը: Յաճախ, առ ի մխիթարութիւն, աղուամազ մը կուգայ ծածկել այդ մասերուն մերկութիւնը. բայց երբեմն ալ 40-50 տարեկանին, մազերը ամբողջութեամբ կը թափին, ու գլուխը կը մնայ մերկ... լուսնի պէս, և փայլուն:

Այս ձև հերաթափութիւնը տեղի կ'ունենայ յամրաբար, բայց միշտ յառաջընթաց: Քանի կանուխ սկսի հերաթափութիւնը, նոյնքան արագ կը կատարուի: Գարնան և աշնան, բնական գրգռումի այդ շրջանին, մազերը կը թափին աւելի արագ:

Հերաթափութեան ենթակայ են գլխաւորաբար այրերը: Կիններուն քով շեշտուած է. անոնք երբեք ճաղատ չեն ըլլար, այլ մազերը ընդհանուր կերպով կը նստրանան: Հերաթափութիւնը աւելի յաճախադէպ է քաղաքացիներուն քով, քան թէ գիւղացիներուն. ատոր պատճառ կը նկատեն ալքոլամոլութիւնը, որկրամոլութիւնը և մանաւանդ իմացական և սեռային չափազանց յոգնութիւնները, և այլն: Ընկերային բոլոր դասակարգերն ալ ենթակայ են հերաթափութեան:

Հերաթափութեան վերեւ նկարագրուած օրինակը, սովորական պատկեր մը, տիպար մըն է: Բայց բժշկութեան մէջ անսովոր օրինակները աւելի յաճախադէպ են, քան սովորականները: Ըսել կուզեմ թէ վերոյիշեալ պատկերը բաղմաթիւ ձևեր և փոփոխութիւններ կրնայ ներկայացնել հերաթափութեան սկզբնաւորութեան, ընթացքին, տեւողութեան, սաստկութեան և վերջաւորութեան մէջ: Թեփը կրնայ գոյութիւն ունենալ կամ ոչ, իւղոտիլ կամ չոր մնալ, հերաթափութիւնը կրնայ սկսիլ շատ կանուխ (17 տարեկանին) կամ 25-30 տարեկանին, տեւել 5-10-15 տարի և վերջանալ մասնակի կամ ընդհանուր ճաղատութեամբ:

Բայց կայ երևոյթ մը որ մնայուն է. այն որ չոր մազերը չեն թափիր, թափող մազերը իւղոտ են, իւղոտ գլուխէ կ'իյնան (բշտիկներն ալ իւղոտ դէմքի վրայ կը տեսնուին): Ուրեմն ճարպածոր գեղձերու չափազանց գործունէութիւնը՝ ճարպահոսումն (sébcarrhéé) է որ կը պայմանաւորէ մազերու անկումը: Որքան կանուխ սկսի այդ ճարպածորումը և որքան սաստիկ ըլլայ, մազերն ալ այնքան կանուխ ու արագ կը թափին կամ թափելու հաւանականութիւն կ'ունենան:

Այդ, ճարպածորումն և ընդհանրապէս (ոչ միշտ) անոր ընկերացող հերաթափութիւնը կը գուգադիպին, ինչպէս տեսանք, արբունքի շրջանին, առնականութեան երևումին և դարգացման: Թէև ոմանց կարծիքով, մանրէ մը որոշ դեր կը խաղայ, բայց տարակոյս չկայ որ ճարպածորումին և հերաթափութեան սկզբնաւորութիւնը, ընթացքը և վերջաւորութիւնը՝ սերտօրէն կախում ունին մեր կազմին մէջ արբունքին առաջ բերած խոր փոփոխութիւններէն: Ներքինիները, որոնց մէջ արբունքի կրակը չի վառիր, երբեք ճաղատ չեն ըլլար: Այդ կրակն է որ կ'այրէ մազերը: Ի՞նչպէս. գաղտնիք:

Ահա թէ ինչու Սապուրօ, հերամորթի և մազերու հիւանդութեանց ծանօթ մասնագէտը, կ'ըսէ թէ արբունքէն առաջ անկարելի է գուշակել մազերու ապագան, որքան ալ փարթամ ու կենսունակ ըլլան: Բայց 17-25 տարեկանին, կարելի է ըսել թէ որո՞նց մազերը պիտի մնան և որոնք ճաղատ պիտի ըլլան. նաև կ'ինքնէն որո՞նք, առանց ճաղատ ըլլալու, շարունակ մազ պիտի կորսնցնեն:

Ի՞նչպէս կանխել և դարմանել: Այդ մասին յաջորդով:

ԲԺ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ